

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
Министър на образованието и науката

ЗА П О В Е Д

№ РД09 – 4286/09.11.2021 г.

На основание чл. 36, ал. 2 от Закона за професионалното образование и обучение, във връзка с чл. 2, ал. 1 и 2 от Наредба № 1 от 19.02.2020 г. за организацията и провеждането на изпитите за придобиване на професионална квалификация, при спазване изискванията на чл. 66, ал. 1 и 2 от Административнопроцесуалния кодекс

У Т В Ъ Р Ж Д А В А М

Национална изпитна програма за провеждане на държавен изпит за придобиване на трета степен на професионална квалификация за специалност код **3430102** „Застрахователно и осигурително дело“ от професия код **343010** „Финансист“ от професионално направление код **343** „Финанси, банково и застрахователно дело“ съгласно приложението.

X

АКАД. НИКОЛАЙ ДЕНКОВ
Министър на образованието и науката

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

НАЦИОНАЛНА ИЗПИТНА ПРОГРАМА

**ЗА ПРОВЕЖДАНЕ НА
ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ ЗА ПРИДОБИВАНЕ
НА ТРЕТА СТЕПЕН НА ПРОФЕСИОНАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ**

	Код по СПОО	Наименование
Професионално направление	343	Финанси, банково и застрахователно дело
Професия	343010	Финансист
Специалност	3430102	Застрахователно и осигурително дело

Утвърдена със Заповед № РД09 – 4286/09.11.2021 г.

София, 2021 г.

I. ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕ И ЦЕЛ НА ИЗПИТНАТА ПРОГРАМА

Националната изпитна програма е предназначена за провеждане на държавния изпит за придобиване на трета степен на професионална квалификация по специалност код **3430102 Застрахователно и осигурително дело**“, професия код **343010 „Финансист“** от Списъка на професиите за професионално образование и обучение по чл. 6 от Закона за професионалното образование и обучение. (ЗПОО).

Целта на настоящата изпитна програма е да определи единни критерии за оценка на професионалните компетентности на обучаваните, изискващи се за придобиване на трета степен по изучаваната професия **„Финансист“**, специалност **„Застрахователно и осигурително дело“**.

Националната изпитна програма е разработена във връзка с чл. 36 от ЗПОО и чл. 2, ал. 1 и 2 от Наредба № 1 от 19.02.2020 г. за организацията и провеждането на изпитите за придобиване на професионална квалификация.

II. СЪДЪРЖАНИЕ НА НАЦИОНАЛНАТА ИЗПИТНА ПРОГРАМА

За държавен изпит за придобиване на професионална квалификация:

1. Част по теория на професията:
  - 1.1. изпитни теми с кратко описание на учебното съдържание по всяка тема;
  - 1.2. критерии за оценяване на резултатите от обучението по всяка изпитна тема;
  - 1.3. матрица на писмен тест по всяка изпитна тема;
  - 1.4. критерии и показатели за оценяване на дипломния проект и неговата защита.
2. Част по практика на професията:
  - 2.1. указание за съдържанието на индивидуалните задания;
  - 2.2. критериите за оценяване на резултатите от обучението.
3. Система за оценяване.
4. Препоръчителна литература.
5. Приложения:
  - а. изпитен билет - част по теория на професията;
  - б. индивидуално задание по практика;
  - в. указание за разработване на писмен тест;
  - г. индивидуално задание за разработване на дипломен проект;
  - д. указания за съдържанието и оформянето на дипломния проект;
  - е. рамка на рецензия на дипломен проект.

III. ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА ПРОФЕСИОНАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ – ЧАСТ ПО ТЕОРИЯ НА ПРОФЕСИЯТА

1. Изпитни теми, критерии за оценяване на резултатите и матрица на писмен тест по всяка изпитна тема

Изпитна тема № 1: Пазари

Същност на пазара, основни категории. Класификация на видовете пазари. Търсене, закон за търсенето. Предлагане, закон за предлагането. Пазарно равновесие. Конкуренция.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 1		Максимален брой точки
1. Дефинира понятия: пазар, стока, пари, цена. Обяснява същността на пазара и описва неговите основни функции и принципи.		12
2. Изброява и обяснява видовете пазари.		10
3. Дефинира понятието търсене, обяснява закона за търсенето и анализира зависимостта между търсеното количество на дадена стока и равнището на нейната цена. Чертае кривата на търсенето, като посочва нейните елементи.		22
4. Дефинира понятието предлагане, обяснява закона за предлагането и анализира зависимостта между предлаганото количество на дадена стока и равнището на нейната цена. Чертае кривата на предлагането, като посочва нейните елементи.		22
5. Обяснява пазарно равновесие и чертае графика за пазарно равновесие. Открива разликите между пазарния дефицит и пазарния излишък.		18
6. Дефинира понятието конкуренция и обяснява нейната същност. Описва видовете конкуренция. Прави изводи за значението на конкуренцията за развитие на предприятията и на икономиката като цяло.		16
Общ брой точки:		100

Матрица на писмен тест по изпитна тема № 1/ критерии за оценяване	Максимален брой точки	Брой тестови задачи по равнища			
		I	II	III	IV
		Знание 0-2 т.	Разбиране 0-4 т.	Приложение 0-6 т.	Анализ 0-8 т.
I	2	3	4	5	6
1. Дефинира понятия: пазар, стока, пари, цена. Обяснява същността на пазара и описва неговите основни функции и принципи.	12	4	1	-	-

2. Изброява и обяснява видовете пазари.	10	1	2	-	-
3. Дефинира понятието търсене, обяснява закона за търсенето и анализира зависимостта между търсенето количество на дадена стока и равнището на нейната цена. Чертае кривата на търсенето, като посочва нейните елементи.	22	1	1	-	2
4. Дефинира понятието предлагане, обяснява закона за предлагането и анализира зависимостта между предлаганото количество на дадена стока и равнището на нейната цена. Чертае кривата на предлагането, като посочва нейните елементи.	22	1	1	-	2
5. Обяснява пазарно равновесие и чертае графика за пазарно равновесие. Открива разликите между пазарния дефицит и пазарния излишък.	18	-	1	1	1
6. Дефинира понятието конкуренция и обяснява нейната същност. Описва видовете конкуренция. Прави изводи за значението на конкуренцията за развитие на предприятията и на икономиката като цяло.	16	2	1	-	1
Общ брой задачи:	23	9	7	1	6
Общ брой точки:	100	18	28	6	48
При оценка на резултатите от теста максимален брой точки се поставя при отговор, съвпадащ с ключа за оценяване, както следва:					
<ul style="list-style-type: none"> • 2 точки за тестовите задачи от равнище „Знание“ • 4 точки за тестовите задачи от равнище „Разбиране“ • 6 точки за тестовите задачи от равнище „Приложение“ • 8 точки за тестовите задачи от равнище „Анализ“ 					

Изпитна тема № 2: Инфлация

Инфлация – определение и измерване. Видове инфлация. Инфлация и безработица. Антиинфлационна политика.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 2	Максимален брой точки
1. Дефинира понятията инфлация и дефлация, обяснява връзката на инфлацията с паричните и ресурсните пазари.	10
2. Посочва основния измерител на инфлацията и обяснява принципа (алгоритъма) за изчисляване на равнището на инфлацията.	6
3. Посочва, обяснява и сравнява различните видове инфлация. Прави заключения и изводи за последиците от различните видове инфлация.	22
4. Чертае графика на кривата на Филипс и обяснява зависимостта между инфлацията и безработицата.	12

5. Формулира, обяснява и анализира теоретичните концепции за антиинфлационна политика. Свързва антиинфлационната политика с институциите, които я прилагат.	26
6. Посочва и анализира причините за инфлацията. Обяснява механизмите за премахването им и ги свързва с действията на държавните институции.	24
Общ брой точки:	100

Матрица на писмен тест по изпитна тема № 2/ критерии за оценяване	Максимален брой точки	Брой тестови задачи по равнища			
		I	II	III	IV
		Знание 0-2 т.	Разбиране 0-4 т.	Приложение 0-6 т.	Анализ 0-8 т.
1	2	3	4	5	6
1. Дефинира понятията инфлация и дефлация, обяснява връзката на инфлацията с паричните и ресурсните пазари.	10	1	2	-	-
2. Посочва основния измерител на инфлацията и обяснява принципа (алгоритъма) за изчисляване на равнището на инфлацията.	6	1	1	-	-
3. Посочва, обяснява и сравнява различните видове инфлация. Прави заключения и изводи за последиците от различните видове инфлация.	22	1	3	-	1
4. Чертае графика на кривата на Филипс и обяснява зависимостта между инфлацията и безработицата.	12	-	1	-	1
5. Формулира, обяснява и анализира теоретичните концепции за антиинфлационна политика. Свързва антиинфлационната политика с институциите, които я прилагат.	26	2	2	1	1
6. Посочва и анализира причините за инфлацията. Обяснява механизмите за премахването им и ги свързва с действията на държавните институции.	24	1	2	1	1
Общ брой задачи:	23	6	11	2	4
Общ брой точки:	100	12	44	12	32
<p>При оценка на резултатите от теста максимален брой точки се поставя при отговор, съвпадащ с ключа за оценяване, както следва:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 2 точки за тестовите задачи от равнище „Знание“ • 4 точки за тестовите задачи от равнище „Разбиране“ • 6 точки за тестовите задачи от равнище „Приложение“ • 8 точки за тестовите задачи от равнище „Анализ“ 					

Изпитна тема № 3: Заетост и безработица

Трудоспособно население - зает, безработен, неработещ. Измерване равнището на безработицата. Форми (видове) на безработицата. Теоретични концепции за заетост и безработица (класическа и неокласическа). Икономически и социални последици от безработицата.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 3		Максимален брой точки
1. Дефинира понятията: заетост, пълна заетост, безработица и ги обяснява.		10
2. Различава институционалното и неинституционалното население на държавата. Описва лицата, включени в двете части: неработещи, заети (работещи) и незаети (безработни).		10
3. Посочва и обяснява начина за измерване и установяване равнището на безработицата.		6
4. Посочва и обяснява различните форми на безработицата (текуща, структурна и циклична). Свързва видовете безработица с причините за възникването им.		20
5. Формулира и обяснява концепциите за заетост и безработица (класическа и неокласическа). Открива и анализира зависимости за формиране и определяне на динамиката на заетостта.		30
6. Обяснява икономическите и социалните последици от безработицата, прави заключения за последиците от гледна точка на отделния човек и обществото като цяло.		24
Общ брой точки:		100

Матрица на писмен тест по изпитна тема № 3/ критерии за оценяване	Максимален брой точки	Брой тестови задачи по равнища			
		I	II	III	IV
		Знание 0-2 т.	Разбиране 0-4 т.	Приложение 0-6 т.	Анализ 0-8 т.
1	2	3	4	5	6
1. Дефинира понятията: заетост, пълна заетост, безработица и ги обяснява.	10	1	2	-	-
2. Различава институционалното и неинституционалното население на държавата. Описва лицата, включени в двете части: неработещи, заети (работещи) и незаети (безработни).	10	3	1	-	-
3. Посочва и обяснява начина за измерване и установяване равнището на безработицата.	6	1	1	-	-

4. Посочва и обяснява различните форми на безработицата (текуща, структурна и циклична). Свързва видовете безработица с причините за възникването им.	20	1	3	1	-
5. Формулира и обяснява концепциите за заетост и безработица (класическа и неокласическа). Открива и анализира зависимости за формиране и определяне на динамиката на заетостта.	30	2	3	1	1
6. Обяснява икономическите и социалните последици от безработицата, прави заключения за последиците от гледна точка на отделния човек и обществото като цяло.	24	-	2	-	2
Общ брой задачи:	25	8	12	2	3
Общ брой точки:	100	16	48	12	24
<p>При оценка на резултатите от теста максимален брой точки се поставя при отговор, съвпадащ с ключа за оценяване, както следва:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 2 точки за тестовите задачи от равнище „Знание“ • 4 точки за тестовите задачи от равнище „Разбиране“ • 6 точки за тестовите задачи от равнище „Приложение“ • 8 точки за тестовите задачи от равнище „Анализ“ 					

Изпитна тема № 4: *Счетоводна отчетност – същност, методология и документооборот*

Същност, понятия и методология на счетоводната отчетност. Характеристика на инвентаризацията, като един от основните способности на счетоводната отчетност. Документи и документооборот. Синтетично и аналитично счетоводно отчитане. Елементи на годишния финансов отчет.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 4	Максимален брой точки
1. Дефинира понятието счетоводна сметка, описва видовете счетоводни сметки и обяснява счетоводните способности на отчетността.	12
2. Обяснява инвентаризацията, описва законните изисквания, отчетни обекти, документи и правила за нейното извършване. Определя последиците при установяване на липси и излишъци за материалноотговорните лица.	22
3. Изброява и различава основните счетоводни документи. Прави заключения относно тяхното използване и значение за отчетността в предприятието.	14
4. Обяснява процеса на документооборота. Разделя и описва правилата за създаване, класифициране, обработка, сортиране, съхраняване и архивиране на документите.	22

5. Формулира, обяснява и сравнява синтетично и аналитично счетоводно отчитане.	14
6. Описва основните елементи на годишния финансов отчет и ги свързва с неговите съставни части. Прави заключения относно използването на годишния финансов отчет за анализ и оценка на финансовото състояние на предприятието.	16
Общ брой точки:	100

Матрица на писмен тест по изпитна тема № 4/ критерии за оценяване	Максимален брой точки	Брой тестови задачи по равнища			
		I	II	III	IV
		Знание 0-2 т.	Разбиране 0-4 т.	Приложение 0-6 т.	Анализ 0-8 т.
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>
1. Дефинира понятието счетоводна сметка, описва видовете счетоводни сметки и обяснява счетоводните способности на отчетността.	12	2	2	-	-
2. Обяснява инвентаризацията, описва законните изисквания, отчетни обекти, документи и правила за нейното извършване. Определя последиците при установяване на липси и излишъци за материалноотговорните лица.	22	1	3	-	1
3. Изброява и различава основните счетоводни документи. Прави заключения относно тяхното използване и значение за отчетността в предприятието.	14	1	1	-	1
4. Обяснява процеса на документооборота. Разделя и описва правилата за създаване, класифициране, обработка, сортиране, съхраняване и архивиране на документите.	22	1	3	-	1
5. Формулира, обяснява и сравнява синтетично и аналитично счетоводно отчитане.	14	1	3	-	-
6. Описва основните елементи на годишния финансов отчет и ги свързва с неговите съставни части. Прави заключения относно използването на годишния финансов отчет за анализ и оценка на финансовото състояние на предприятието.	16	1	-	1	1
Общ брой задачи:	24	7	12	1	4
Общ брой точки:	100	14	48	6	32
<p>При оценка на резултатите от теста максимален брой точки се поставя при отговор, съвпадащ с ключа за оценяване, както следва:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 2 точки за тестовите задачи от равнище „Знание“ • 4 точки за тестовите задачи от равнище „Разбиране“ • 6 точки за тестовите задачи от равнище „Приложение“ • 8 точки за тестовите задачи от равнище „Анализ“ 					

Изпитна тема № 5: Маркетинг в застраховането

Същност на маркетинга. Видове маркетинг. Маркетингова политика в застраховането – видове, инструментариум и концепции на маркетинга на услуги. Анализ на пазарните възможности и изграждане на маркетингова стратегия в застрахователната сфера.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 5		Максимален брой точки
1. Дефинира основните понятия в маркетинга. Обяснява същността, целите и функциите на маркетинга.		12
2. Посочва и обяснява особеностите на различните видове маркетинг.		10
3. Описва и обяснява видовете маркетингова политика (продуктова, ценова, пласментна, комуникационна, рекламна).		16
4. Формулира понятието маркетингов инструментариум и обяснява основните маркетингови концепции, които са включени в маркетинговия микс. Посочва проучвателните и статистическите способности, като ги свързва с методите на маркетинговото проучване, за което те са приложими.		18
5. Анализира факторите на външната и вътрешната среда. Описва и обяснява особеностите на елементите на външната и вътрешната среда.		14
6. Обяснява процесите: сегментация на пазара, избор на целеви пазар и ги свързва с насочването към даден застрахователен продукт. Прави изводи и заключения относно избраната маркетингова стратегия за предлаганите застрахователни услуги и видове застраховки в предприятието.		30
Общ брой точки:		100

Матрица на писмен тест по изпитна тема № 5/ критерии за оценяване	Максимален брой точки	Брой тестови задачи по равнища			
		I	II	III	IV
		Знание 0-2 т.	Разбиране 0-4 т.	Приложение 0-6 т.	Анализ 0-8 т.
I	2	3	4	5	6
1. Дефинира основните понятия в маркетинга. Обяснява същността, целите и функциите на маркетинга.	12	2	2	-	-
2. Посочва и обяснява особеностите на различните видове маркетинг.	10	1	2	-	-
3. Описва и обяснява видовете маркетингова политика (продуктова, ценова, пласментна, комуникационна, рекламна).	16	2	3	-	-
4. Формулира понятието маркетингов инструментариум и обяснява основните маркетингови концепции, които са включени в маркетинговия микс. Посочва проучвателните и	18	2	2	1	-

статистическите способности, като ги свързва с методите на маркетинговото проучване, за което те са приложими.					
5. Анализира факторите на външната и вътрешната среда. Описва и обяснява особеностите на елементите на външната и вътрешната среда.	14	1	1	-	1
6. Обяснява процесите: сегментация на пазара, избор на целеви пазар и ги свързва с насочването към даден застрахователен продукт. Прави изводи и заключения относно избраната маркетингова стратегия за предлаганите застрахователни услуги и видове застраховки в предприятието.	30	-	2	1	2
Общ брой задачи:	25	8	12	2	3
Общ брой точки:	100	16	48	12	24
<p>При оценка на резултатите от теста максимален брой точки се поставя при отговор, съвпадащ с ключа за оценяване, както следва:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 2 точки за тестовите задачи от равнище „Знание“ • 4 точки за тестовите задачи от равнище „Разбиране“ • 6 точки за тестовите задачи от равнище „Приложение“ • 8 точки за тестовите задачи от равнище „Анализ“ 					

Изпитна тема № 6: Застрахователен пазар

Обща характеристика на застрахователния пазар и място на застрахователния продукт в икономиката. Формиране на пазарните сегменти и организиране на застрахователната услуга. Анализ на конкуренцията.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 6:	Максимален брой точки
1. Формулира и обяснява същността, принципите и функционирането на застрахователния пазар. Диференцира застрахователния пазар от останалите пазари.	14
2. Дефинира и обяснява понятията сегмент и сегментиране. Изброява критериите за сегментиране.	12
3. Посочва и обяснява начина за измерване и прогнозиране на пазарното търсене. Посочва мястото на застрахователната услуга в процеса на формиране на пазарните сегменти.	10
4. Изброява организационните форми на застрахователния пазар и участниците в него. Анализира факторите, обясняващи поведението на потребителите при процеса на покупка, и ги свързва с потреблението на различните видове застрахователни услуги.	24
5. Дефинира и обяснява същността на конкуренцията от гледна точка на анализа на пазара. Обяснява и сравнява конкурентните структури.	14

6. Посочва, обяснява и сравнява формите на конкуренция и анализира пазарните предимства на застрахователната услуга като високоинтелектуален продукт.	26
Общ брой точки:	100

Матрица на писмен тест по изпитна тема № 6/ критерии за оценяване	Максимален брой точки	Брой тестови задачи по равнища			
		I	II	III	IV
		Знание 0-2 т.	Разбиране 0-4 т.	Приложение 0-6 т.	Анализ 0-8 т.
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>
1. Формулира и обяснява същността, принципите и функционирането на застрахователния пазар. Диференцира застрахователния пазар от останалите пазари.	14	1	1	-	1
2. Дефинира и обяснява понятията сегмент и сегментиране. Изброява критериите за сегментиране.	12	2	2	-	-
3. Посочва и обяснява начина за измерване и прогнозиране на пазарното търсене. Посочва мястото на застрахователната услуга в процеса на формиране на пазарните сегменти.	10	3	1	-	-
4. Изброява организационните форми на застрахователния пазар и участниците в него. Анализира факторите, обясняващи поведението на потребителите при процеса на покупка, и ги свързва с потреблението на различните видове застрахователни услуги.	24	1	-	1	2
5. Дефинира и обяснява същността на конкуренцията от гледна точка на анализа на пазара. Обяснява и сравнява конкурентните структури.	14	1	3	-	-
6. Посочва, обяснява и сравнява формите на конкуренция и анализира пазарните предимства на застрахователната услуга като високоинтелектуален продукт.	26	1	2	-	2
Общ брой задачи:	24	9	9	1	5
Общ брой точки:	100	18	36	6	40
<p>При оценка на резултатите от теста максимален брой точки се поставя при отговор, съвпадащ с ключа за оценяване, както следва:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 2 точки за тестовите задачи от равнище „Знание“ • 4 точки за тестовите задачи от равнище „Разбиране“ • 6 точки за тестовите задачи от равнище „Приложение“ • 8 точки за тестовите задачи от равнище „Анализ“ 					

Изпитна тема № 7: Застраховане – риск. Видове застраховки

Същност на риска и неговите елементи. Видове застраховки. Застрахователен договор и неговата правна регламентация. Видове застрахователни предприятия и управление на риска.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 7		Максимален брой точки
1. Дефинира понятието риск, описва и обяснява рисковите обстоятелства и рисковата политика. Изброява видовете риск.		16
2. Посочва и обяснява видовете застраховане според различните критерии.		10
3. Описва и обяснява механизма на сключване на застрахователния договор, правата и задълженията на участниците в процеса.		10
4. Посочва и обяснява видовете застрахователни предприятия и тяхното значение за определяне на застрахователната политика.		14
5. Формулира, обяснява и анализира управлението и изравняването на риска. Свързва управлението на риска със застрахователната политика на предприятието.		28
6. Описва правните основи на застраховането и обяснява общите условия за сключване на сделки. Прави заключения за значението на правното регламентиране за защита интересите на участниците в застрахователните сделки.		22
Общ брой точки:		100

Матрица на писмен тест по изпитна тема № 7/ критерии за оценяване	Максимален брой точки	Брой тестови задачи по равнища			
		I	II	III	IV
		Знание 0-2 т.	Разбиране 0-4 т.	Приложение 0-6 т.	Анализ 0-8 т.
1	2	3	4	5	6
1. Дефинира понятието риск, описва и обяснява рисковите обстоятелства и рисковата политика. Изброява видовете риск.	16	2	3	-	-
2. Посочва и обяснява видовете застраховане според различните критерии.	10	1	2	-	-
3. Описва и обяснява механизма на сключване на застрахователния договор, правата и задълженията на участниците в процеса.	10	1	2	-	-
4. Посочва и обяснява видовете застрахователни предприятия и тяхното значение за определяне на застрахователната политика.	14	1	3	-	-
5. Формулира, обяснява и анализира управлението и изравняването на риска. Свързва управлението	28	1	1	1	2

на риска със застрахователната политика на предприятието.					
6. Описва правните основи на застраховането и обяснява общите условия за сключване на сделки. Прави заключения за значението на правното регламентиране за защита интересите на участниците в застрахователните сделки.	22	1	1	-	2
Общ брой задачи:	24	7	12	1	4
Общ брой точки:	100	14	48	6	32
<p>При оценка на резултатите от теста максимален брой точки се поставя при отговор, съвпадащ с ключа за оценяване, както следва:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 2 точки за тестовите задачи от равнище „Знание“ • 4 точки за тестовите задачи от равнище „Разбиране“ • 6 точки за тестовите задачи от равнище „Приложение“ • 8 точки за тестовите задачи от равнище „Анализ“ 					

Изпитна тема № 8: Застрахователни разноски

Същност и видове разноски в застраховането. Управление и разпределяне на разноските. Застрахователна премия и застрахователна калкулация. Политика за намаляване на разноските в застраховането.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 8	Максимален брой точки
1. Обяснява понятието разноски в застраховането и посочва видовете разноски. Прави разграничение между видовете разноски, като ги разделя и подразделя според различни признаци.	20
2. Дефинира и различава термините разходи и разноски в застраховането и обяснява на каква база се съпоставят.	20
3. Изброява факторите, влияещи върху размера на разноските в застраховането, и посочва насоки за намаляване на разноските. Открива връзки и зависимости между факторите и насоките за намаляване на разноските в застраховането.	10
4. Описва и обяснява ролята и методите на застрахователна калкулация при определяне на разноските в различните видове застраховане.	10
5. Дефинира и обяснява понятието застрахователна премия. Свързва застрахователната премия с формирането на калкулациите и тарифите в застрахователните предприятия. Прави заключения относно определящата роля на застрахователната премия при формиране на тарифите в застрахователните предприятия.	20
6. Посочва специфичните особености на разноските в застрахователния бранш. Описва политика за намаляване на разноските в застраховането и прави заключения във връзка с тяхното рационализиране и оптимизиране.	20
Общ брой точки:	100

Матрица на писмен тест по изпитна тема № 8/ критерии за оценяване	Максимален брой точки	Брой тестови задачи по равнища			
		I	II	III	IV
		Знание 0-2 т.	Разбиране 0-4 т.	Приложение 0-6 т.	Анализ 0-8 т.
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>
1. Обяснява понятието разноски в застраховането и посочва видовете разноски. Прави разграничение между видовете разноски, като ги разделя и подразделя според различни признаци.	20	2	2	-	1
2. Дефинира и различава термините разходи и разноски в застраховането и обяснява на каква база се съпоставят.	20	2	2	-	1
3. Изброява факторите, влияещи върху размера на разноските в застраховането, и посочва насоки за намаляване на разноските. Открива връзки и зависимости между факторите и насоките за намаляване на разноските в застраховането.	10	2	-	1	-
4. Описва и обяснява ролята и методите на застрахователна калкулация при определяне на разноските в различните видове застраховане.	10	1	2	-	-
5. Дефинира и обяснява понятието застрахователна премия. Свързва застрахователната премия с формирането на калкулациите и тарифите в застрахователните предприятия. Прави заключения относно определящата роля на застрахователната премия при формиране на тарифите в застрахователните предприятия.	20	1	1	1	1
6. Посочва специфичните особености на разноските в застрахователния бранш. Описва политика за намаляване на разноските в застраховането и прави заключения във връзка с тяхното рационализиране и оптимизиране.	20	2	-	-	2
Общ брой задачи:	24	10	7	2	5
Общ брой точки:	100	20	28	12	40
<p>При оценка на резултатите от теста максимален брой точки се поставя при отговор, съвпадащ с ключа за оценяване, както следва:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 2 точки за тестовите задачи от равнище „Знание“ • 4 точки за тестовите задачи от равнище „Разбиране“ • 6 точки за тестовите задачи от равнище „Приложение“ • 8 точки за тестовите задачи от равнище „Анализ“ 					

Изпитна тема № 9: Същност и организиране на социалното осигуряване. Осигурителен фонд.

Същност на социалното осигуряване. Роля и значение на осигурителния фонд. Социална политика и правна регламентация. Механизъм за разпределение на средствата по осигурителния фонд между различните категории осигурени лица.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 9		Максимален брой точки
1. Дефинира понятието социално осигуряване и обяснява значението на социалната система като форма на издръжка на нетрудоспособни лица.		10
2. Обяснява същността и предназначението на осигурителния фонд. Прави изводи за необходимостта от осигурителен фонд и определя източниците за формирането му.		24
3. Изброява и обяснява принципите на социалната политика на управление на социалното осигуряване.		12
4. Определя социалното осигуряване като механизъм за разпределение на средствата на осигурителния фонд, формулира и обяснява неговата същност. Открива зависимост между доходите на осигурените лица и разпределянето на средствата на осигурителния фонд.		24
5. Посочва и обяснява формите и особеностите на осигурителна защита и ги свързва с различните категории осигурени лица.		16
6. Описва нормативните документи, които регламентират социалното осигуряване. Определя основния нормативен документ, регламентиращ фондовете на социалната система, и обяснява неговото съдържание.		14
Общ брой точки:		100

Матрица на писмен тест по изпитна тема № 9/ критерии за оценяване	Максимален брой точки	Брой тестови задачи по равнища			
		I	II	III	IV
		Знание 0-2 т.	Разбиране 0-4 т.	Приложение 0-6 т.	Анализ 0-8 т.
1	2	3	4	5	6
1. Дефинира понятието социално осигуряване и обяснява значението на социалната система като форма на издръжка на нетрудоспособни лица.	10	1	2	-	-
2. Обяснява същността и предназначението на осигурителния фонд. Прави изводи за необходимостта от осигурителен фонд и определя източниците за формирането му.	24	-	2	-	2

3. Изброява и обяснява принципите на социалната политика на управление на социалното осигуряване.	12	2	2	-	-
4. Определя социалното осигуряване като механизъм за разпределение на средствата на осигурителния фонд, формулира и обяснява неговата същност. Открива зависимост между доходите на осигурените лица и разпределянето на средствата на осигурителния фонд.	24	1	2	1	1
5. Посочва и обяснява формите и особеностите на осигурителна защита и ги свързва с различните категории осигурени лица.	16	1	2	1	-
6. Описва нормативните документи, които регламентират социалното осигуряване. Определя основния нормативен документ, регламентиращ фондовете на социалната система, и обяснява неговото съдържание.	14	1	1	-	1
Общ брой задачи:	23	6	11	2	4
Общ брой точки:	100	12	44	12	32
При оценка на резултатите от теста максимален брой точки се поставя при отговор, съвпадащ с ключа за оценяване, както следва:					
<ul style="list-style-type: none"> • 2 точки за тестовите задачи от равнище „Знание“ • 4 точки за тестовите задачи от равнище „Разбиране“ • 6 точки за тестовите задачи от равнище „Приложение“ • 8 точки за тестовите задачи от равнище „Анализ“ 					

Изпитна тема № 10: Рискът в социалното осигуряване

Същност на риска в социалното осигуряване като вероятност за получаване на допълнителни средства. Рискът в социалното осигуряване като гаранция за спазване принципа на солидарност. Изравняване на риска в социалното осигуряване, обхват на осигуряването и правна регламентация.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 10	Максимален брой точки
1. Дефинира понятието риск, посочва и обяснява рискови обстоятелства и рискова политика в социалното осигуряване.	16
2. Посочва и обяснява видовете социални рискове, гарантирани с осигурителна защита.	14
3. Свързва осигурителния риск с осигурителния случай.	12
4. Изброява и обяснява характерните особености на паричните обезщетения при различните рискове.	14
5. Обяснява и анализира управлението и изравняването на риска.	24
6. Дефинира и определя правните основи на социалното осигуряване и рисковите обстоятелства.	20
Общ брой точки:	100

Матрица на писмен тест по изпитна тема № 10/ критерии за оценяване	Максимален брой точки	Брой тестови задачи по равнища			
		I	II	III	IV
		Знание 0-2 т.	Разбиране 0-4 т.	Приложение 0-6 т.	Анализ 0-8 т.
1	2	3	4	5	6
1. Дефинира понятието риск, посочва и обяснява рисковите обстоятелства и рисковата политика в социалното осигуряване.	16	2	3	-	-
2. Посочва и обяснява видовете социални рискове, гарантирани с осигурителна защита.	14	1	3	-	-
3. Свързва осигурителния риск с осигурителния случай.	12	-	-	2	-
4. Изброява и обяснява характерните особености на паричните обезщетения при различните рискове.	14	1	3	-	-
5. Обяснява и анализира управлението и изравняването на риска.	24	-	2	-	2
6. Дефинира и определя правните основи на социалното осигуряване и рисковите обстоятелства.	20	2	-	-	2
Общ брой задачи:	23	6	11	2	4
Общ брой точки:	100	12	44	12	32
При оценка на резултатите от теста максимален брой точки се поставя при отговор, съвпадащ с ключа за оценяване, както следва:					
<ul style="list-style-type: none"> • 2 точки за тестовите задачи от равнище „Знание“ • 4 точки за тестовите задачи от равнище „Разбиране“ • 6 точки за тестовите задачи от равнище „Приложение“ • 8 точки за тестовите задачи от равнище „Анализ“ 					

Изпитна тема № 11: Теоретични основи на финансите. Държавата и финансите.

Публични финанси. Финансова система. Публични блага. Държавен бюджет – същност, принципи за изграждане, класификации.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 11	Максимален брой точки
1. Дефинира понятието финанси и обяснява същността на публичните финансите. Изброява и обяснява предпоставките за възникването на финансите.	16
2. Изброява и обяснява функциите на публичните финанси.	14
3. Описва и прави заключения за финансовата система.	10

4. Описва същността и определя характеристиките на публичните блага. Изброява, свързва и определя видовете икономически блага.	26
5. Описва и определя същността на бюджета. Изброява и обяснява принципите за изграждане на бюджета.	24
6. Изброява и обяснява класификациите на бюджета.	10
Общ брой точки:	100

Матрица на писмен тест по изпитна тема № 11/ критерии за оценяване	Максимален брой точки	Брой тестови задачи по равнища			
		I	II	III	IV
		Знание 0-2 т.	Разбиране 0-4 т.	Приложение 0-6 т.	Анализ 0-8 т.
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>
1. Дефинира понятието финанси и обяснява същността на публичните финанси. Изброява и обяснява предпоставките за възникването на финанси.	16	2	3	-	-
2. Изброява и обяснява функциите на публичните финанси.	14	1	3	-	-
3. Описва и прави заключения за финансовата система.	10	1	-	-	1
4. Описва същността и определя характеристиките на публичните блага. Изброява, свързва и определя видовете икономически блага.	26	2	-	1	2
5. Описва и определя същността на бюджета. Изброява и обяснява принципите за изграждане на бюджета.	24	2	3	-	1
6. Изброява и обяснява класификациите на бюджета.	10	1	2	-	-
Общ брой задачи:	25	9	11	1	4
Общ брой точки:	100	18	44	6	32
При оценка на резултатите от теста максимален брой точки се поставя при отговор, съвпадащ с ключа за оценяване, както следва:					
<ul style="list-style-type: none"> • 2 точки за тестовите задачи от равнище „Знание“ • 4 точки за тестовите задачи от равнище „Разбиране“ • 6 точки за тестовите задачи от равнище „Приложение“ • 8 точки за тестовите задачи от равнище „Анализ“ 					

Изпитна тема № 12: Държавни приходи. Данъци.

Източници на финансови средства за държавата. Методи и форми за акумулиране на държавни приходи. Същност, функции и елементи на данъка. Класификации на данъците. Данъчна система на Република България.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 12		Максимален брой точки
1. Изброява и обяснява източниците на финансови средства за държавата.		14
2. Изброява и определя методите и формите за акумулиране на държавни приходи.		18
3. Обяснява същността на данъка. Изброява и обяснява функциите на данъка.		22
4. Изброява и обяснява елементите на данъка.		18
5. Изброява и различава класификациите на данъците.		18
6. Разработва и описва характеристика на данъчната система на Република България.		10
Общ брой точки:		100

Матрица на писмен тест по изпитна тема № 12/ критерии за оценяване	Максимален брой точки	Брой тестови задачи по равнища			
		I	II	III	IV
		Знание 0-2 т.	Разбиране 0-4 т.	Приложение 0-6 т.	Анализ 0-8 т.
1	2	3	4	5	6
1. Изброява и обяснява източниците на финансови средства за държавата.	14	1	3	-	-
2. Изброява и определя методите и формите за акумулиране на държавни приходи.	18	1	-	-	2
3. Обяснява същността на данъка. Изброява и обяснява функциите на данъка.	22	1	5	-	-
4. Изброява и обяснява елементите на данъка.	18	1	4	-	-
5. Изброява и различава класификациите на данъците.	18	1	-	-	2
6. Разработва и описва характеристика на данъчната система на Република България.	10	2	-	1	-
Общ брой задачи:	24	7	12	1	4
Общ брой точки:	100	14	48	6	32
<p>При оценка на резултатите от теста максимален брой точки се поставя при отговор, съвпадащ с ключа за оценяване, както следва:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 2 точки за тестовите задачи от равнище „Знание“ • 4 точки за тестовите задачи от равнище „Разбиране“ • 6 точки за тестовите задачи от равнище „Приложение“ • 8 точки за тестовите задачи от равнище „Анализ“ 					

Изпитна тема № 13: Финанси на фирмата

Същност на финансовото управление. Финансиране на фирмата. Вътрешни и външни източници на капитала. Инвестиране на капитала на фирмата.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 13		Максимален брой точки
1. Описва и определя същността на финансовото управление. Изброява източниците на информация.		12
2. Описва същността на финансирането на фирмата. Изброява и обяснява класификации на източниците на капитала.		16
3. Изброява и обяснява вътрешните източници на капитала.		14
4. Изброява и определя външните източници на капитала.		18
5. Обяснява същността на инвестиционния процес и видовете инвестиции. Свързва възвръщаемост и риск.		14
6. Обяснява методите за оценка на инвестиционните проекти. Изброява и различава статичните и динамичните методи.		26
Общ брой точки:		100

Матрица на писмен тест по изпитна тема № 13/ критерии за оценяване	Максимален брой точки	Брой тестови задачи по равнища			
		I	II	III	IV
		Знание 0-2 т.	Разбиране 0-4 т.	Приложение 0-6 т.	Анализ 0-8 т.
1	2	3	4	5	6
1. Описва и определя същността на финансовото управление. Изброява източниците на информация.	12	2	-	-	1
2. Описва същността на финансирането на фирмата. Изброява и обяснява класификации на източниците на капитала.	16	2	3	-	-
3. Изброява и обяснява вътрешните източници на капитала.	14	1	3	-	-
4. Изброява и определя външните източници на капитала.	18	1	-	-	2
5. Обяснява същността на инвестиционния процес и видовете инвестиции. Свързва възвръщаемост и риск.	14	-	2	1	-
6. Обяснява методите за оценка на инвестиционните проекти. Изброява и различава статичните и динамичните методи.	26	1	2	-	2
Общ брой задачи:	23	7	10	1	5
Общ брой точки:	100	14	40	6	40
<p>При оценка на резултатите от теста максимален брой точки се поставя при отговор, съвпадащ с ключа за оценяване, както следва:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 2 точки за тестовите задачи от равнище „Знание“ • 4 точки за тестовите задачи от равнище „Разбиране“ • 6 точки за тестовите задачи от равнище „Приложение“ • 8 точки за тестовите задачи от равнище „Анализ“ 					

Изпитна тема № 14: Отчитане на приходите и разходите в застраховането

Същност и видове приходи в застраховането. Отчитане на приходите по застраховане и пряко застраховане. Същност и обхват на разходите в застраховането. Отчитане на разходите по икономически елементи и по пряко застраховане.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 14		Максимален брой точки
1. Описва и обяснява същността и обхвата на приходите в застраховането.		12
2. Дефинира и обяснява видовете приходи в застраховането, техния обхват и счетоводното отчитане в прякото застраховане и застраховането. Посочва ролята на застрахователната премия като основен източник на приходи в застраховането.		12
3. Представя счетоводното отчитане на приходите от продажби, от възстановени загуби, приходи за бъдещи периоди, финансови и извънредни приходи.		24
4. Описва същността и обхвата на разходите в застраховането. Открива различията между разходите в застраховането и застрахователните разноси.		10
5. Посочва и обяснява видовете разходи и тяхното калкулиране по партии за целта на аналитичното счетоводно отчитане.		18
6. Представя счетоводното отчитане на разходите в прякото застраховане и разходите по икономически елементи.		24
Общ брой точки:		100

Матрица на писмен тест по изпитна тема № 14/ критерии за оценяване	Максимален брой точки	Брой тестови задачи по равнища			
		I	II	III	IV
		Знание 0-2 т.	Разбиране 0-4 т.	Приложение 0-6 т.	Анализ 0-8 т.
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>
1. Описва и обяснява същността и обхвата на приходите в застраховането.	12	2	2	-	-
2. Дефинира и обяснява видовете приходи в застраховането, техния обхват и счетоводното отчитане в прякото застраховане и застраховането. Посочва ролята на застрахователната премия като основен източник на приходи в застраховането.	12	2	2	-	-

3. Представя счетоводното отчитане на приходите от продажби, от възстановени загуби, приходи за бъдещи периоди, финансови и извънредни приходи.	24	-	-	-	3
4. Описва същността и обхвата на разходите в застраховането. Открива различията между разходите в застраховането и застрахователните разноски.	10	2	-	1	-
5. Посочва и обяснява видовете разходи и тяхното калкулиране по партии за целта на аналитичното счетоводно отчитане.	18	3	3	-	-
6. Представя счетоводното отчитане на разходите в прякото застраховане и разходите по икономически елементи.	24	-	-	-	3
Общ брой задачи:	23	9	7	1	6
Общ брой точки:	100	18	28	6	48
<p>При оценка на резултатите от теста максимален брой точки се поставя при отговор, съвпадащ с ключа за оценяване, както следва:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 2 точки за тестовите задачи от равнище „Знание“ • 4 точки за тестовите задачи от равнище „Разбиране“ • 6 точки за тестовите задачи от равнище „Приложение“ • 8 точки за тестовите задачи от равнище „Анализ“ 					

Изпитна тема № 15: Отчитане на разчетите по застраховане

Същност и обхват на разчетите като обект на отчитане в застраховането. Организация и отчитане на разчетите по застрахователни договори, разчетите по предстоящи плащания и общите разчети.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 15	Максимален брой точки
1. Описва и обяснява разчетните взаимоотношения в застраховането.	14
2. Определя и обяснява счетоводното отчитане на разчетите по застрахователни договори.	20
3. Определя и обяснява счетоводното отчитане на разчетите с клиенти по застраховане.	12
4. Дефинира и определя счетоводното отчитане на разчетите по предстоящи плащания със застрахователи.	20
5. Дефинира и обяснява отчитането на общите разчети с доставчици и клиенти по продажба на активи и услуги.	16
6. Демонстрира и обяснява отчитането на общите разчети с персонала, съдружници и трети лица.	18
Общ брой точки:	100

Матрица на писмен тест по изпитна тема № 15/ критерии за оценяване	Максимален брой точки	Брой тестови задачи по равнища			
		I	II	III	IV
		Знание 0-2 т.	Разбиране 0-4 т.	Приложение 0-6 т.	Анализ 0-8 т.
I	2	3	4	5	6
1. Описва и обяснява разчетните взаимоотношения в застраховането.	14	3	2	-	-
2. Определя и обяснява счетоводното отчитане на разчетите по застрахователни договори.	20	-	1	-	2
3. Определя и обяснява счетоводното отчитане на разчетите с клиенти по застраховане.	12	-	1	-	1
4. Дефинира и определя счетоводното отчитане на разчетите по предстоящи плащания със застрахователи.	20	2	-	-	2
5. Дефинира и обяснява отчитането на общите разчети с доставчици и клиенти по продажба на активи и услуги.	16	2	3	-	-
6. Демонстрира и обяснява отчитането на общите разчети с персонала, съдружници и трети лица.	18	-	3	1	-
Общ брой задачи:	23	7	10	1	5
Общ брой точки:	100	14	40	6	40
<p>При оценка на резултатите от теста максимален брой точки се поставя при отговор, съвпадащ с ключа за оценяване, както следва:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 2 точки за тестовите задачи от равнище „Знание“ • 4 точки за тестовите задачи от равнище „Разбиране“ • 6 точки за тестовите задачи от равнище „Приложение“ • 8 точки за тестовите задачи от равнище „Анализ“ 					

Изпитна тема № 16: Обезщетения в социалното осигуряване

Същност на обезщетението като икономическа категория. Право на възнаграждение и обезщетение. Изчисляване на парични обезщетения. Нормативни изисквания за изплащане на паричните обезщетения и помощи.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 16	Максимален брой точки
1. Дефинира и обяснява обезщетението в социалното осигуряване като икономическа категория.	8
2. Определя правото на парични обезщетения и помощи по различни критерии и предпоставки.	24
3. Посочва и обяснява класификацията на паричните обезщетения и помощи.	12

4. Описва и обяснява реда за подаване на документите за изчисляване и изплащане на паричните обезщетения и помощи.	16
5. Разработва и представя изчисляването на паричните обезщетения и помощи.	22
6. Дефинира и различава сроковете за изплащане на паричните обезщетения и помощи.	18
Общ брой точки:	100

Матрица на писмен тест по изпитна тема № 16/ критерии за оценяване	Максимален брой точки	Брой тестови задачи по равнища			
		I	II	III	IV
		Знание 0-2 т.	Разбиране 0-4 т.	Приложение 0-6 т.	Анализ 0-8 т.
<i>I</i>	2	3	4	5	6
1. Дефинира и обяснява обезщетението в социалното осигуряване като икономическа категория.	8	2	1	-	-
2. Определя правото на парични обезщетения и помощи по различни критерии и предпоставки.	24	-	-	-	3
3. Посочва и обяснява класификацията на паричните обезщетения и помощи.	12	2	2	-	-
4. Описва и обяснява реда за подаване на документите за изчисляване и изплащане на паричните обезщетения и помощи.	16	2	3	-	-
5. Разработва и представя изчисляването на паричните обезщетения и помощи.	22	-	-	1	2
6. Дефинира и различава сроковете за изплащане на паричните обезщетения и помощи.	18	3	3	-	-
Общ брой задачи:	24	9	9	1	5
Общ брой точки:	100	18	36	6	40
<p>При оценка на резултатите от теста максимален брой точки се поставя при отговор, съвпадащ с ключа за оценяване, както следва:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 2 точки за тестовите задачи от равнище „Знание“ • 4 точки за тестовите задачи от равнище „Разбиране“ • 6 точки за тестовите задачи от равнище „Приложение“ • 8 точки за тестовите задачи от равнище „Анализ“ 					

Изпитна тема № 17: Пенсионно осигуряване

Същност и характеристика на пенсионното осигуряване. Пенсионни осигуровки и осигурителен доход. Пенсионни фондове и стълбове на пенсионно осигуряване. Видове пенсионно осигуряване.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 17		Максимален брой точки
1. Изброява и обяснява видовете пенсионни фондове.		16
2. Дефинира пенсионното осигуряване и определя трите стълба на осигуряване.		20
3. Дефинира и обяснява различните видове пенсии.		12
4. Обяснява установяването и зачитането на осигурителния стаж и доход.		12
5. Прави заключения за определянето на дохода, от който се изчисляват пенсиите.		24
6. Свързва и обяснява начина и мястото на изплащане на пенсиите.		16
Общ брой точки:		100

Матрица на писмен тест по изпитна тема № 17/ критерии за оценяване	Максимален брой точки	Брой тестови задачи по равнища			
		I	II	III	IV
		Знание 0-2 т.	Разбиране 0-4 т.	Приложение 0-6 т.	Анализ 0-8 т.
1	2	3	4	5	6
1. Изброява и обяснява видовете пенсионни фондове.	16	4	2	-	-
2. Дефинира пенсионното осигуряване и определя трите стълба на осигуряване.	20	2	-	-	2
3. Дефинира и обяснява различните видове пенсии.	12	2	2	-	-
4. Обяснява установяването и зачитането на осигурителния стаж и доход.	12	-	3	-	-
5. Прави заключения за определянето на дохода, от който се изчисляват пенсиите.	24	-	-	-	3
6. Свързва и обяснява начина и мястото на изплащане на пенсиите.	16	-	1	2	-
Общ брой задачи:	23	8	8	2	5
Общ брой точки:	100	16	32	12	40
<p>При оценка на резултатите от теста максимален брой точки се поставя при отговор, съвпадащ с ключа за оценяване, както следва:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 2 точки за тестовите задачи от равнище „Знание“ • 4 точки за тестовите задачи от равнище „Разбиране“ • 6 точки за тестовите задачи от равнище „Приложение“ • 8 точки за тестовите задачи от равнище „Анализ“ 					

Изпитна тема № 18: Отчитане на пенсиите

Същност и специфика на счетоводното отчитане на пенсиите. Стопански процеси в пенсионните осигурителни фондове. Счетоводно отчитане на приходите и разходите за

пенсии в системата на НОИ и НЗОК. Отчитане изплащането на пенсиите. Приключване на сметките за приходите и разходите за пенсии.

Критерии за оценяване на изпитна тема № 18		Максимален брой точки
1. Дефинира и обяснява същността и спецификата на счетоводното отчитане на пенсиите като важен социален компонент.		14
2. Изброява и обяснява стопанските процеси, които са основания за счетоводно отчитане.		16
3. Изброява и определя счетоводните записвания във връзка с отчитането на пенсиите в НОИ.		18
4. Изброява и определя счетоводните записвания във връзка с отчитането на пенсиите в НЗОК.		18
5. Демонстрира счетоводните записвания във връзка с изплащането на пенсиите.		12
6. Дефинира и определя счетоводните записвания, свързани с приключване на сметките за приходите и разходите за пенсии.		22
Общ брой точки:		100

Матрица на писмен тест по изпитна тема № 18/ критерии за оценяване	Максимален брой точки	Брой тестови задачи по равнища			
		I	II	III	IV
		Знание 0-2 т.	Разбиране 0-4 т.	Приложение 0-6 т.	Анализ 0-8 т.
I	2	3	4	5	6
1. Дефинира и обяснява същността и спецификата на счетоводното отчитане на пенсиите като важен социален компонент.	14	3	2	-	-
2. Изброява и обяснява стопанските процеси, които са основания за счетоводно отчитане.	16	2	3	-	-
3. Изброява и определя счетоводните записвания във връзка с отчитането на пенсиите в НОИ.	18	1	-	-	2
4. Изброява и определя счетоводните записвания във връзка с отчитането на пенсиите в НЗОК.	18	1	-	-	2
5. Демонстрира счетоводните записвания във връзка с изплащането на пенсиите.	12	-	-	2	-
6. Дефинира и определя счетоводните записвания, свързани с приключване на сметките за приходите и разходите за пенсии.	22	3	-	-	2
Общ брой задачи:	23	10	5	2	6
Общ брой точки:	100	20	20	12	48

При оценка на резултатите от теста максимален брой точки се поставя при отговор, съвпадащ с ключа за оценяване, както следва:

- 2 точки за тестовите задачи от равнище „Знание“
- 4 точки за тестовите задачи от равнище „Разбиране“
- 6 точки за тестовите задачи от равнище „Приложение“
- 8 точки за тестовите задачи от равнище „Анализ“

2. Критерии и показатели за оценка на дипломния проект и неговата защита

(Попълва се индивидуално от председателя и членовете на комисията)

<i>Критерии и показатели за оценяване</i>	<i>Максимален брой точки за показателите</i>	<i>Максимален брой точки за критерия</i>
1. Съответствие с изискванията за съдържание и структура на дипломния проект		20
1.1. логическа последователност и структура на изложението, балансиране на отделните части	4	
1.2. задълбоченост и пълнота при формулиране на обекта, предмета, целта и задачите в разработването на темата	7	
1.3. използване на подходящи изследователски методи	4	
1.4. стил и оформяне на дипломния проект (терминология, стил на писане, текстообработка и оформяне на фигури и таблици)	5	
2. Съответствие между поставените цели на дипломния проект и получените резултати		20
2.1. изводите следват пряко от изложението, формулирани са ясно, решават поставените в началото на изследването цели и задачи и водят до убедителна защита на поставената теза	10	
2.2. оригиналност, значимост и актуалност на темата	6	
2.3. задълбоченост и обосновааност на предложенията и насоките	4	
3. Представяне на дипломния проект		20
3.1. представянето на разработката по темата е ясно и точно	5	
3.2. онагледяване на експозето с: а) презентация; б) графични материали; в) практически резултати; г) компютърна мултимедийна симулация и анимация	10	
3.3. умения за презентирание	5	

4. Отговори на зададените въпроси от рецензента и/или членовете на комисията за защита на дипломен проект		30
4.1. разбира същността на зададените въпроси и отговаря пълно, точно и убедително	10	
4.2. логически построени и точни отговори на зададените въпроси	10	
4.3. съдържателни и обосновани отговори на въпросите	10	
5. Използване на професионалната терминология, добър и ясен стил, обща езикова грамотност		10
5.1. правилно използване на професионалната терминология	5	
5.2. ясен изказ и обща езикова грамотност	5	
Общ брой точки	<i>Максимален бр. точки 100</i>	<i>Максимален бр. точки 100</i>

IV. ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА ПРОФЕСИОНАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ – ЧАСТ ПО ПРАКТИКА НА ПРОФЕСИЯТА

1. Указание за съдържанието на индивидуалните задания

Индивидуалното задание по практика съдържа темата на индивидуалното задание и изискванията към крайния резултат от изпълнението на заданието. По решение на комисията за провеждане и оценяване на изпита - част по практика на професията могат да се дадат допълнителни указания, които да подпомогнат обучавания при изпълнение на индивидуалното задание.

Примерно индивидуално практическо задание № 1:

Тема: Сключване на застраховка „Гражданска отговорност” и „Зелена карта”

Указания (инструкции/изисквания) за изпълнение на индивидуалното задание:

- Да се определят 20 точки от общите условия за ползване на продукта, посочен в темата на индивидуалното задание, с които застрахователният посредник да запознае клиент при провеждане на предоговорна консултация за сключване на застрахователна сделка.

- Да се определят процедурите и операциите при спазване на технологичната им последователност, които застрахователният посредник извършва в процеса на работа.
- Да се формулират 5 въпроса, които да бъдат зададени от застрахователния посредник на клиент в предварителен разговор, свързан с ползване на продукта.
- Да се попълнят образци от застрахователни документи за ползване на продукта, посочен в темата на индивидуалното задание, като се импровизира при вписване на личните данни на клиента. Данните на застрахователния посредник да съответстват на данните на лицето, което изпълнява индивидуалното задание.
- Да се определи нормативната уредба и да се спазят нормативните изисквания и стандарти при определяне на процедурите и съставяне на документите.
- Като се използват опциите и възможностите на компютъра, да се изготви проект на флаер за рекламиране на застрахователния продукт. Флаерът да съдържа: рекламно изображение, рекламно послание и текст, подходящ за продукта.
- Изпълнението на всички поставени задачи да съответства на зададените параметри и темата посочена, в индивидуалното задание.
- Изпитните материали да бъдат изготвени във формат: А4, брой редове в стр.: 30, брой на знаците: 60 знака в ред, шрифт: Times New Roman 12 и да бъдат разпечатани двустранно на хартиен носител.

2. Критерии за оценяване

Критерии и показатели за оценяване	Максимален брой точки	Тежест
1. Спазване на правилата за здравословни и безопасни условия на труд и опазване на околната среда		да/не
1.1. Изпълнява дейностите при спазване на необходимите мерки за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд 1.2. Създава организация за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд на работното място 1.3. Предотвратява опасните ситуации, които могат да възникнат по време на работа Забележка: Критерий 1 няма количествено изражение, а качествено. Ако обучаваният по време на изпита създава опасна ситуация, застрашаваща собствения му живот или живота на други лица, изпитът се прекратява и на обучавания се поставя оценка слаб (2) .		

2. Ефективна организация на работното място		5
2.1. Планира ефективно работния процес	2	
2.2. Разпределя трудовите дейности в работния процес съобразно поставената задача и времето за нейното изпълнение	2	
2.3. Познава и прилага установените стандарти за осъществяване на дейността	1	
3. Спазване изискванията на правилниците, наредбите и предписанията		5
3.1. Познава и прилага нормативните изисквания в съответната професионална област	3	
3.2. Спазва изискванията на правилниците, наредбите, условията и и предписанията свързани с индивидуалното задание	2	
4. Правилно попълване на документи и формулиране на въпроси за разговор с клиент съобразно конкретното индивидуално задание		20
4.1. Правилно подбира и попълва документи в съответствие с различните категории клиенти и съобразно изпитното задание	10	
4.2. Целесъобразно формулира и подбира въпроси свързани с предоговорна консултация и разговор с клиент в съответствие с категориите клиенти и съобразно изпитното задание	10	
5. Спазване на технологичната последователност на операциите и процедурите и използване на офис техника според индивидуалното задание		20
5.1. Самостоятелно определя застрахователните операции и процедури в тяхната последователност съобразно изпитното задание	10	
5.2. Организира дейността си при спазване на технологичната последователност на застрахователните операции и използва офис техника в процеса на работа съобразно изпитното задание	10	
6. Качество на изпълнението на индивидуалното задание		50
6.1. Всяка завършена операция съответства на изискванията на съответната технология	20	
6.2. Крайният резултат съответства на зададените параметри и отговаря на изискванията в стандартите	20	
6.3. Изпълнява задачата в поставения срок	10	
Общ брой точки:		100
		100

V. СИСТЕМА ЗА ОЦЕНЯВАНЕ

Оценяването на резултатите от държавния изпит за придобиване на трета степен на професионална квалификация по специалността код 3430102 „Застрахователно и осигурително дело“, професия код 343010 „Финансист“ е в точки, както следва:

- част по теория на професията – максимален брой 100 точки;
- част по практика на професията – максимален брой 100 точки.

Всяка част от държавния изпит е успешно положена при постигане на петдесет на сто от максималния брой точки.

Формирането на окончателната оценка от изпита е в съотношение - 50 процента от получения брой точки от частта по теория на професията и 50 процента от получения брой точки от частта по практика на професията.

Окончателната оценка в брой точки се формира след успешното полагане на всяка част от изпита и се изчислява, както следва:

Окончателната оценка в брой точки е равна на $0,5 \times$ получения брой точки от частта по теория на професията+ $0,5 \times$ получения брой точки от частта по практика на професията.

Окончателната оценка от брой точки се превръща в цифрова оценка с точност до 0,01 по формулата:

Цифрова оценка = окончателната оценка в брой точки $\times$ 0,06.

Окончателната оценка от държавния изпит за придобиване на квалификация по професията е с количествен и качествен показател, с точност до 0,01 и се определя, както следва:

- а) за количествен показател от 2,00 до 2,99 се определя качествен показател „слаб“;
- б) за количествен показател от 3,00 до 3,49 се определя качествен показател „среден“;
- в) за количествен показател от 3,50 до 4,49 се определя качествен показател „добър“;
- г) за количествен показател от 4,50 до 5,49 се определя качествен показател „много добър“;
- д) за количествен показател от 5,50 до 6,00 се определя качествен показател „отличен“.

VI. ПРЕПОРЪЧИТЕЛНА ЛИТЕРАТУРА

1. Миленкова, А. Здравословни и безопасни условия на труд. Учебно помагало за задължителна професионална подготовка. Нови знания, 2003.
2. Лалева, Ц. Обща икономическа теория, изд. Мартилен, 2017 г.
3. Спасов, Тр. Микроикономика и Макроикономика, изд. Нова звезда, 2007 г.
4. Кънев, М. Микроикономика и Макроикономика, изд. Мартилен, 2008 г.
5. Йорданова, Ем. Сборник - задачи, казуси и упражнения, изд. Мартилен, 2000г.
6. Петров, Л. Обща теория на счетоводната отчетност, изд. Мартилен, 2011 г.
7. Павлова, Св. Счетоводство на предприятието, изд. Мартилен, 2013 г.

8. Стамберова, Й. и Костадинова, Б. Счетоводство. Сборник с решени задачи, изд. Мартилен, 2016 г.
9. Павлова, С. Застрахователно и осигурително счетоводство – кратък курс и записки, изд. Мартилен, 2010 г.
10. Щерев, Н. Маркетинг, изд. Мартилен, 2016 г.
11. Георгиева, М. и Каменарова, М. Методично ръководство по статистика и приложение на SPSS, изд. Мартилен, 2014 г.
12. Проф. д-р на ик.н. Драганов, Х., доц. д-р Илиев, Б., Мишева, И., Първанова, З. Застраховане – организация и управление, изд. ФорКом, 1998 г.
13. Христосков, Й. Социално осигуряване – теория, организация, практики, изд. ВУЗФ, 2009 г.
14. Иванов, И., Асенова, Д., Кашъмова, К., Язаджиева, Л., Малакова, С. Социално осигуряване, ИК „Труд и право”, 2021 г.
15. Миткова, Т. и Бинева, Д. Финанси - публични и корпоративни, изд. Мартилен, 2017 г.
16. Драганов, Х., Близнаков, Й. Застраховане – теория и организация, изд. Тракия-М, 2000 г.
17. Годоров, К. Предприемачество и мениджмънт, изд. Мартилен, 2015 г.
18. Драганов, Х. Застраховане, Университетско издателство Стопанство, 2008 г.
19. Драганов, Х. Контролинг в застраховането, Университетско издателство Стопанство, 2009 г.
20. Гълъбинов, Р. Застраховане на катастрофични рискове, изд. Сиела, 2012 г.
21. Георгиев, Н., Чонова, Р., Ганева, В. Социология на застраховането и осигуряването, изд. АИ „Ценов“ Свищов, 2007 г.
22. Георгиев, З., Йорданов П. Теория на социалното осигуряване, изд. АИ „Ценов“ Свищов, 2004 г.
23. Нормативни актове
24. Друга литература по преценка на преподавателя

VII. АВТОРСКИ ЕКИП

1. Рилка Георгиева – Национална търговско-банкова гимназия, гр. София
2. Диана Стоянова – Национална търговско-банкова гимназия, гр. София
3. Даниела Манчева – Национална търговско-банкова гимназия, гр. София

Консултант: Вержиния Джамова – Национална търговско-банкова гимназия, гр. София

VIII. ПРИЛОЖЕНИЯ

1. Изпитен билет – част по теория на професията

.....
(пълно наименование на училището/обучаващата институция)

**ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА ТРЕТА СТЕПЕН НА ПРОФЕСИОНАЛНА
КВАЛИФИКАЦИЯ – ЧАСТ ПО ТЕОРИЯ НА ПРОФЕСИЯТА**

по професия код код 343010 „Финансист“

специалност код 3430102 „Застрахователно и осигурително дело“

Изпитен билет №7

Изпитна тема № 7: Застраховане – риск. Видове застраховки

Същност на риска и неговите елементи. Видове застраховки. Застрахователен договор и неговата правна регламентация. Видове застрахователни предприятия и управление на риска.

(изписва се точното наименование на темата с кратко описание на учебното съдържание)

Председател на изпитната комисия:.....

(име, фамилия)

(подпис)

Директор/ръководител на обучаващата институция:.....

(име, фамилия)

(подпис)

(печат на училището/обучаващата институция)

2. Индивидуално задание по практика

.....
(пълно наименование на училището/обучаващата институция)

ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА ТРЕТА СТЕПЕН НА ПРОФЕСИОНАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ - ЧАСТ ПО ПРАКТИКА НА ПРОФЕСИЯТА

по професия код код 343010 „Финансист“

специалност код 3430102 „Застрахователно и осигурително дело“

Индивидуално задание № 1

На ученика/обучавания .....

(трите имена на ученика/обучавания)

от .....клас/курс, начална дата на изпита: ..... начален час: .....

крайна дата на изпита: ..... час на приключване на изпита: .....

1. Тема: Сключване на застраховка „Гражданска отговорност“ и „Зелена карта“

2. Указания (инструкции/изисквания) за изпълнение на практическото задание:

- Да се определят 20 точки от общите условия за ползване на продукта, посочен в темата на индивидуалното задание, с които застрахователният посредник да запознае клиента при провеждане на преддоговорна консултация за сключване на застрахователна сделка.
- Да се определят процедурите и операциите при спазване на технологичната им последователност, които застрахователният посредник извършва в процеса на работа.
- Да се формулират 5 въпроса, които да бъдат зададени от застрахователния посредник на клиента в предварителен разговор, свързан с ползване на продукта.
- Да се попълнят образци от застрахователни документи за ползване на продукта, посочен в темата на индивидуалното задание, като се импровизира при вписване на личните данни на клиента. Данните на застрахователния посредник да съответстват на данните на лицето, което изпълнява индивидуалното задание.

- Да се определи нормативната уредба и да се спазят нормативните изисквания и стандарти при определяне на процедурите и съставяне на документите.
- Като се използват опциите и възможностите на компютъра, да се изготви проект на флаер за рекламиране на застрахователния продукт. Флаерът да съдържа: рекламно изображение, рекламно послание и текст, подходящ за продукта.
- Изпълнението на всички поставени задачи да съответства на зададените параметри и темата, посочена в индивидуалното задание.
- Изпитните материали да бъдат изготвени във формат: А4, брой редове в стр.: 30, брой на знаците: 60 знака в ред, шрифт: Times New Roman 12 и да бъдат разпечатани двустранно на хартиен носител.

УЧЕНИК/ОБУЧАВАН: .....

(име, фамилия)

(подпис)

Председател на изпитната комисия:.....

(име, фамилия)

(подпис)

Директор/ръководител на обучаващата институция:.....

(име, фамилия) (подпис)

(печат на училището/обучаващата институция)

3. Указание за разработване на писмен тест

При провеждане на държавния изпит – част теория на професията, с писмен тест въз основа на критериите за оценка към всяка изпитна тема се съставят тестовите задачи.

Всяка тестова задача задължително съдържа поне един глагол (при възможност започва с глагол), изразяващ действието, което трябва да извърши обучаваният, и показващ равнището по таксономията на Блум, еталона на верния отговор и ключ за оценяване - пълния отговор, за който се получават максимален брой точки съобразно равнището на задачата, определени в таблицата за критериите за оценка на всяка изпитна тема.

Към всеки тест се разработва указание за работа, което включва целта на теста - какви знания и умения се оценяват с него; описание на теста - брой задачи, типология

(задачи със свободен отговор; задачи за допълване/съотнасяне; задачи с избран отговор) и начин на работа с тях; продължителност на времето за работа с теста; начин на оценяване на резултатите от теста.

А) Примерно указание за работа

.....
(пълно наименование на училището/обучаващата институция)

Уважаеми ученици/курсисти,

Вие получавате тест, който съдържа .... задачи с различна трудност с максимален брой точки – 100. За всеки Ваш отговор ще получите определен брой точки, показан в долния десен ъгъл след всяка задача.

Целта на теста е да се установи равнището на усвоените от Вас знания и умения, задължителни за придобиване на трета степен на професионална квалификация по професия „Финансист“, специалност „Застрахователно и осигурително дело“.

Отбелязването на верния според Вас отговор при задачите с избран отговор е чрез знак **X**, а за другите типове задачи начинът на отговор е описан в задачата.

Запомнете! Като действителен отговор на съответната задача се приема само този, отбелязан със знака **X**.

Някои задачи изискват не само познаване на учебното съдържание, но и логическо мислене, затова четете внимателно условията на задачите преди, да посочите някой отговор за верен.

Не отделяйте много време на въпрос, който Ви се струва труден, върнете се на него по-късно, ако Ви остане време.

Тестът е с продължителност ..... астрономически часа.

ПОЖЕЛАВАМЕ ВИ УСПЕШНА РАБОТА!

Б) Методически указания за комисията за подготовка и оценяване на изпита – част теория на професията, за разработването и оценяването на писмения тест:

Броят и равнището на тестовите задачи по всеки критерий се определят съобразно равнището, на което трябва да бъде усвоено съответното учебно съдържание, като общият брой задачи по всеки критерий трябва да носи максималния брой точки.

а) Таксономия на Блум— равнища и примерни глаголи

Равнище	Характеристика	Глаголи
I. Знание 0 - 2 точки	Възпроизвеждане и разпознаване на информация за понятия, факти, дефиниции	Дефинира, описва, посочва, изброява, очертава, възпроизвежда, формулира, схематизира
II. Разбиране 0 - 4 точки	Извличане на съществен смисъл от изучаваната материя. Интерпретация и трансформиране на информацията с цел нейното структуриране	Преобразува, различава, обяснява, обобщава, преразказва, решава, дава пример за..., сравнява
III. Приложение 0 - 6 точки	Пренос на нови знания и умения при решаване на проблемна или аварийна ситуация. Способност за използване на усвоената информация и формираните умения	Изчислява, демонстрира, открива, модифицира, разработва, свързва, доказва
IV. Анализ	Разкриване на взаимовръзки, зависимости, тенденции и формулиране на изводи и заключения	Разделя, подразделя, диференцира, различава, представя графично, определя, илюстрира, прави заключения и изводи, обобщава, избира, разделя, подразделя

б) Примерна матрица на писмен тест по изпитна тема № 7

Разработва се от комисията за подготовка и оценяване на изпита - част по теория на професията, като към таблицата за критерии за оценка по всяка тема се разписват графи 3, 4, 5, 6.

Матрица на писмен тест по изпитна тема № 7/ критерии за оценяване	Максимален брой точки	Брой тестови задачи по равнища			
		I	II	III	IV
		Знание 0-2 т.	Разбиране 0-4 т.	Приложение 0-6 т.	Анализ 0-8 т.
1	2	3	4	5	6
1. Дефинира понятието риск, описва и обяснява рисковите обстоятелства и рисковата политика. Изброява видовете риск.	16	2	3	-	-
2. Посочва и обяснява видовете застраховане според различните критерии.	10	1	2	-	-

3. Описва и обяснява механизма на сключване на застрахователния договор, правата и задълженията на участниците в процеса.	10	1	2	-	-
4. Посочва и обяснява видовете застрахователни предприятия и тяхното значение за определяне на застрахователната политика.	14	1	3	-	-
5. Формулира, обяснява и анализира управлението и изравняването на риска. Свързва управлението на риска със застрахователната политика на предприятието.	28	1	1	1	2
6. Описва правните основи на застраховането и обяснява общите условия за сключване на сделки. Прави заключения за значението на правното регламентиране за защита интересите на участниците в застрахователните сделки.	22	1	1	-	2
Общ брой задачи:	24	7	12	1	4
Общ брой точки:	100	14	48	6	32
<p>При оценка на резултатите от теста максимален брой точки се поставя при отговор, съвпадащ с ключа за оценяване, както следва:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 2 точки за тестовите задачи от равнище „Знание“ • 4 точки за тестовите задачи от равнище „Разбиране“ • 6 точки за тестовите задачи от равнище „Приложение“ • 8 точки за тестовите задачи от равнище „Анализ“ 					

в) Препоръчителни тестови въпроси и задачи според типа на отговора:

- **1-ва група: въпроси и задачи със свободен отговор;**
  - Въпроси и задачи за свободно съчинение;
  - Въпроси и задачи за тълкуване;
- **2-ра група: въпроси и задачи за допълване (с полуоткрит отговор);**
  - Въпроси и задачи за допълване на дума или фраза, или елемент от чертеж/схема;
  - Въпроси и задачи за заместване;
- **3-та група: въпроси и задачи с избран отговор**
  - Задачи с един или повече верни отговори;
  - Въпроси за избор между вярно и грешно.

Примерна тестова задача от равнище „Знание“

Посочете коя от изброените застраховки „Гражданска отговорност“ е задължителна:

а/ гражданска отговорност на медицинския персонал

б/ гражданска отговорност на превозвачите

в/ гражданска отговорност на автомобилистите

г/ гражданска отговорност на нотариусите

Еталон на верния отговор: в)

макс. 2 т.

Ключ за оценяване:

Отговор в) – 2 точки

При посочени повече от един отговор – 0 точки

Всички останали отговори – 0 точки

Примерна тестова задача от равнище „Разбиране“

Въз основа на дадените обяснения напишете застрахователните посредници:

1.....

Представява конкретен застраховател пред застрахованите лица. Работи от името и за сметка на своя работодател, което се урежда чрез граждански договор. Критериите за наемане зависят от самия работодател.

2.....

Търговско дружество или едноличен търговец, вписан във водения от Комисията за финансов надзор регистър, посреднички или е доверено лице на застрахования, като защитава неговите интереси, прави съпоставка между застрахователните условия и тарифи на застрахователите и предлага на клиентите най-изгодната застрахователна защита.

Еталон на верния отговор:

макс. 4 т.

1. Застрахователен агент

2. Застрахователен брокер

Ключ за оценяване:

При посочени два верни отговора – 4 точки

При посочен един верен отговор – 2 точки

Всички останали отговори – 0 точки

Примерна тестова задача от равнище „Приложение“:

С цел намаляване на риска при сключване на застраховка „Гражданска отговорност на автомобилистите“ номерирайте посочените технологични операции в тяхната последователност:

- Оформяне на застрахователния договор
- Разговор с представител на застрахователя
- Подписване на договора за застраховката
- Предоставяне на необходимите документи
- Запознаване с общите условия по застраховката
- Плащане на премията
- Проверка на изискуемите документи

Еталон на верния отговор:

макс. 6 т.

- 5 Оформяне на застрахователния договор
- 1 Разговор с представител на застрахователя
- 6 Подписване на договор за застраховака
- 3 Предоставяне на необходимите документи
- 2 Запознаване с общите условия по застраховката
- 7 Плащане на премията
- 4 Проверка на изискуемите документи

Ключ за оценяване:

Пълен и верен отговор по еталон – 6 точки

При 4 верни и 3 грешни отговора – 4 точки

При всички останали случаи – 0 точки

Примерна тестова задача от равнище „Анализ“

Определете какви рискове са: торнадо, изливане на нефт в океана, превоз на спортни коне до мястото на състезанието, игра в казино, аварията в Чернобил, притежаван 8-каратов рубин. Анализирайте за кои от тях застрахователят ще поеме отговорност и защо.

Еталон на верния отговор:

Торнадо – катастрофичен риск (по едно и също време са засегнати множество обекти и лица). Те се застраховат при специални условия, както и бурите и ураганите.

Изливане на нефт в океана – риск от замърсяване на околната среда.

Превоз на спортни коне до мястото на състезанието - транспортен риск.

Игра в казино – спекулативен риск.

Аварията в Чернобил – риск от замърсяване на околната среда.

Притежаван 8-каратов рубин – специален риск.

Застрахователят може да поеме отговорност само за следните рискове: превоз на спортни коне до мястото на състезанието - транспортен риск и притежаван 8 – каратов рубин, тъй като там щетата може да бъде предвидима, има потенциална възможност за реализация на опасност, настъпването на събитието е неизвестно, рискът не е катастрофичен и щетата може да бъде измерима и оценена.

Ключ за оценяване:

При посочени верни определения за всички видове рискове и правилен анализ – 8 точки

При посочени четири верни определения за видовете риск и верен анализ – 5 точки

При посочени верни определения за всички видове рискове, но липсва анализ - 3 точки

При всички останали отговори – 0 точки

За оценката на писмена работа по изпитна тема комисията по подготовка и оценяване на изпита – част по теория на професията, назначена със заповед на директора

на училището/ръководителя на обучаващата институция, определя за всеки критерий конкретни показатели, чрез които да се диференцира определеният брой присъдени точки.

Всеки член на комисията при оценяване получава тестовите задачи, еталона на верния отговор и ключ за оценяване.

За оценката на писмения тест комисията използва еталона на верния отговор и ключ за оценяване.

4. Индивидуално задание за разработване на дипломен проект

.....
(пълно наименование на училището)

ЗАДАНИЕ ЗА ДИПЛОМЕН ПРОЕКТ ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА ТРЕТА СТЕПЕН НА ПРОФЕСИОНАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ – ЧАСТ ПО ТЕОРИЯ НА ПРОФЕСИЯТА

по професия код код 343010 „Финансист“

специалност код 3430102 „Застрахователно и осигурително дело“

На ..... ученик/ученичка от .....клас

(трите имена на ученика)

Тема: Застраховка „Каско“

Изисквания за разработката на дипломния проект (входни данни, съдържание, оформяне, указания за изпълнение, инструкции):

А. Изисквания за съдържание на дипломен проект

Дипломният проект се разработва в следните структурни единици: титулна страница, съдържание, увод (въведение), основна част, заключение, списък на използваната литература и приложения.

Б. Изисквания за оформяне и предаване на дипломен проект

Дипломният проект се оформя във формат: А4, брой редове в стр.: 30, брой на знаците: 60 знака в ред, общ брой на знаците в 1 стр.: 1800 – 2000 знака, шрифт: Times New Roman 12, обем не по-малък от 30 страници разпечатани едностранно на хартиен носител. При оформяне на проекта да се използват фигури, таблици, графики, диаграми и други подходящи средства за онагледяване на съдържанието.

Дипломният проект се предава в определения от изпитната комисия срок.

В. Указания и инструкции за разработване и изпълнение на дипломен проект

1. Титулна страница. Посочва се наименование на училището, населено място, тема на дипломния проект, трите имена на ученика, професия и специалност, име и фамилия на ръководителя/консуланта.

2. Съдържание. Посочва се на коя страница започват съответните раздели, параграфи и подпараграфи на отделните структурни единици в дипломния проект. Номерацията на страниците започва от увода.

3. Увод (въведение). Уводът съдържа кратко въведение по темата, кратко описание на поставените основни цели и очаквани резултати, аргументация на ползата от разработването на дипломния проект.

4. Основна част. Разработва се в две отделни части – теоретична и практическа.

4.1. Съдържание на теоретичната част на дипломния проект

- Формулиране на теза (основно твърдение), която поставя идея или проблем по темата на проекта;
- Формулиране на обекта и предмета на темата на дипломния проект;
- Формулиране на целта на дипломния проект и задачите, които трябва да се решат;
- Описание и анализ на известните решения по темата, като се цитират използвани литературни източници;
- Обзор на основните понятия, особености, процеси, процедури и документи по темата на проекта;
- Обзор на основните понятия, процеси и инструменти използвани в практическата част на проекта.

4.2. Съдържание на практическата част на дипломния проект

Практическата част на дипломния проект е свързана с извършване на маркетингово изследване. Въз основа на получените резултати и направените анализи се изготвят предложения за решаване на поставения в дипломния проект проблем (реализиране на идея). Предложенията трябва да са задълбочени, обосновани и формулирани ясно, да решават поставените в изследването цели и задачи и да водят до убедителна защита на поставената теза в дипломния проект.

1) Планиране на маркетингово проучване

- Определяне на маркетингов проблем, обекти, цели, задачи и обхват на изследването;
- Избор на източници, методи и средствата за набиране, регистриране и обработка на информацията;
- Разработване на план на проучването – посочват се изследователските дейности за събирането на данни и информация, и се определят сроковете за тяхното изпълнение;
- Разработване на система от показатели за събиране и анализ на данни и информация;
- Планиране на извадката на проучването и определяне методите за контакт (при използване на методи за изучаване на мнението на потребителите).

2) Извършване на маркетингово проучване и представяне на резултатите от него

- Събиране на информация за продукта, посочен в темата на проекта от сайта на реално застрахователно предприятие;
- Събиране на информация от потребители за техните мотиви да ползват посочения в темата продукт;
- Събиране на данни за факторите на обкръжаващата среда, влияещи върху пазара на продукта;
- Изготвяне на формуляри и отразяване в тях на събраните от проучването данни и информация;
- Обработка на информацията и представяне на резултатите от направеното проучване.

3) Анализ и оценка на резултатите от маркетинговото проучване.

4) Сегментиране, определяне на целевия пазар и позициониране на застрахователния продукт.

5) Изготвяне на предложения за разработване на елементи от маркетингова стратегия.

Например: предложения за продуктово разнообразие, атрактивно наименование на продукта, застрахователен пакет, цена и промоции, текстове за писма до клиенти, рекламни послания и изображения, визия на рекламна брошура, съдържание на реклама в медия и др.

6) Разработване на материали, свързани с реализиране на описаните предложения за маркетинговата стратегия. Например изготвяне на специфични условия за продукта, страници от застрахователната тарифа с предложената цена на продукта и услугите в пакета, проект на писмо до клиент с оферта и включена промоция за продукта, проект на рекламна брошура, проект на съобщение за реклама в медия и др.

7) Разработване на организационно-управленски план – описват се дейностите за практическо приложение на дипломния проект, разпределят се отговорностите по работни позиции в предприятието, съставя се график на времето: начало, продължителност и край за изпълнение на заложените в проекта дейности.

8) Правно осигуряване. Посочват се нормативните актове, свързани с приложението на проекта.

9) Разработване на финансов план и финансови прогнози

- Определяне на източниците за финансово осигуряване на дейностите посочени в практическата част на дипломния проект и реализиране на новите предложения;

- Определяне на разходите, свързани с практическото реализиране на проекта;

- Калкулиране на възможните разходи и очаквани приходи, свързани с реализиране на проекта и пласиране на продукта, определяне на неговата оптимална цена.

- Разработване на варианти за финансови прогнози за реализиране на продажбите при оптимистичен, реалистичен и песимистичен вариант;

- Изчисляване на показатели за рентабилност, ефективност и възвращаемост на инвестицията.

- Анализирание на финансовите резултати.

10) Обобщение – посочват се приносите на дипломния проект, които трябва да бъдат така формулирани, че да се вижда кои от поставените задачи са успешно решени и могат практически да се реализират.

5. Заключение. Заключението съдържа изводи и предложения за доразвиване на проекта и възможностите за неговото приложение. В него накратко се синтезират основните резултати и препоръки, които могат да бъдат с теоретична и практическа насоченост. Изводите следват пряко от изложението, формулирани са ясно, решават поставените в началото на изследването цели и задачи и водят до убедителна защита на поставената теза.

6. Списък с използваната литература. Списъкът с използваната литература включва цитираната и използвана в дипломния проект литература. Започва на отделна страница от основния текст. При имената на авторите първо се изписва фамилията. Всички описания в списъка с използваните източници трябва да са подредени по азбучен ред според фамилията на първия автор на всяка публикация.

7. Приложения. Приложенията съдържат документация и материали, които не са намерили място в текста или за по-добра прегледност и подредба. В текста трябва да има препратка към всички приложения.

График за изпълнение:

а) дата на възлагане на дипломния проект .....

б) контролни проверки и консултации .....

.....

.....

.....

в) краен срок за предаване на дипломния проект .....

Ученик: .....

(име, фамилия)

(подпис)

Ръководител-консултант:.....

(име, фамилия)

(подпис)

Директор:.....

(име, фамилия) (подпис)

(печат на училището)

5. Указания за съдържанието и оформянето на дипломния проект

А. Съдържание на дипломния проект:

Оформяне на дипломния проект в следните структурни единици:

- титулна страница;
- съдържание;
- увод (въведение);
- основна част
- заключение;
- списък на използваната литература;
- приложения.

Титулната страница съдържа наименование на училището, населено място, тема на дипломния проект, трите имена на ученика, професия и специалност, име и фамилия на ръководителя/консултанта.

Съдържание – Посочва се на коя страница започват съответните раздели, параграфи и подпараграфи на отделните структурни единици в дипломния проект. Номерацията на страниците започва от увода.

Уводът (въведение) съдържа кратко въведение по темата и описание на поставените основни цели и очаквани резултати, аргументация на ползата от разработването на дипломния проект.

Основна част – Разработва се в две части: теоретична и практическа част.

В теоретичната част се формулират: тезата (основно твърдение, което поставя проблем или идея по темата на проекта); обекта и предмета на темата; целта на дипломния проект и задачите, които трябва да бъдат решени, за да се постигне тази цел. Прави се кратко

описание и анализ на известните решения по темата, като се цитират съответните литературни източници. Прави се обзор на основните понятия, процеси, процедури и документи по темата и използваните изследователски методи и инструментариум.

Практическата част на дипломния проект е свързана с извършване на изследване. Въз основа на получените резултати и направените анализи се изготвят предложения за решаване на поставения в дипломния проект проблем или идея. Предложенията трябва да са задълбочени, обосновани и формулирани ясно, да решават поставените в изследването цели и задачи, и да водят до убедителна защита на поставената теза в теоретичната част на проекта. Като обобщение се посочват приносите на дипломния проект, които трябва да бъдат така формулирани, че да се вижда кои от поставените задачи са успешно решени.

Заключението съдържа изводи и предложения за доразвиване на проекта и възможностите за неговото приложение. В него накратко се синтезират основните резултати и препоръки, които могат да бъдат с теоретична и практическа насоченост. Изводите следват пряко от изложението, формулирани са ясно, решават поставените в началото на изследването цели и задачи и водят до защита на поставената теза.

Списъкът с използваната литература включва цитираната и използвана в дипломния проект литература. Започва на отделна страница от основния текст. При имената на авторите първо се изписва фамилията. Всички описания в списъка с използваните източници трябва да са подредени по азбучен ред според фамилията на първия автор на всяка публикация.

Приложенията съдържат документация, която не е намерила място в текста или за по-добра прегледност и подредба. В текста трябва да има препратка към всички приложения.

Б. Оформяне на дипломния проект

Формат: А4; Брой редове в стр.: 30; Брой на знаците: 60 знака в ред

Общ брой на знаците в 1 стр.: 1800 – 2000 знака

Шрифт: Times New Roman

5. Рецензия на дипломен проект

.....
(пълно наименование на училището)

РЕЦЕНЗИЯ

Тема на дипломния проект	
Ученик	
Клас	
Професия	
Специалност	
Ръководител-консултант	
Рецензент	

Критерии за допускане до защита на дипломен проект	Да	Не
Съответствие с изискванията за структура и съдържание на дипломния проект		
Спазване на изискванията за оформление на дипломния проект		
Спазване на минималния обем на дипломния проект		
Съответствие между тема и съдържание на дипломния проект		
Спазване на указанията и инструкциите за разработване на дипломния проект		

Силни страни на дипломния проект	
Допуснати основни слабости на дипломния проект	
Въпроси и препоръки към дипломния проект	

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Качествата на дипломния проект дават основание ученикът/ученичката.....
..... да бъде допуснат/а до защита пред членовете на комисията за подготовка, провеждане и оценяване на изпит чрез защита на дипломен проект - част по теория на професията.

.....20... г.
Гр./с.....

Рецензент: .....
(име и фамилия)